

Commissie van Advies Volledige Schadevergoeding (CAVS)

2019/102 van 3 oktober 2019

CAVS: voorzitter: Prof. mr. S.D. Lindenbergh; leden: Mr. J.P. de Jong en Dhr. H.J. Kleian

AOW-Leeftijd, inschakelen deskundige voor berekening zorgkosten, te hanteren rekenrente

Ten aanzien van de te hanteren pensioenleeftijd adviseert de Commissie de thans geldende regeling toe te passen. De Richtlijnen van de Letselschaderraad kunnen worden gehanteerd bij de berekening van de zorgkosten, en er hoeft derhalve geen deskundige te worden ingeschakeld. Indien belanghebbende toch een deskundige wil inschakelen zijn de kosten voor eigen rekening. Ten aanzien van de te hanteren rekenrente merkt de Commissie op dat elke individuele situatie op zichzelf moet worden gezien. Het berekenen van een rekenrente vergt een grote mate van specifieke deskundigheid. De Commissie acht het van belang dat partijen gezamenlijk een beroep doen op een rekendeskundige die voor de specifieke situatie van partijen tot een afgewogen advies kan komen. De kosten daarvan zouden voor rekening van defensie moeten komen.

Advies

inzake het geschil tussen de Minister van Defensie en de heer N.(hierna te noemen: belanghebbende), vertegenwoordigd door mr.V. Dolderman

1. Het geschil

Het geschil betreft de vraag welke hypothetische AOW leeftijd van belanghebbende dient te worden gehanteerd. Tevens is er een geschil omtrent het al dan niet inschakelen van een deskundige om de hulpbehoefte van belanghebbende in kaart te brengen. Ten slotte is er een geschil over de te hanteren rekenrente bij de bepaling van de vermogensschade van belanghebbende.

2. Grondslag voor behandeling door CAVS

Bij besluit van de Minister van Defensie van 27 november 2015, nr. BS2015021472, is per 1 september 2015 ingesteld de commissie van advies volledige schadevergoeding (CAVS), hierna te noemen de Commissie. Op grond van artikel 3 van voornoemd besluit brengt de Commissie op verzoek van de Minister advies uit over de aan de schadeberekening ten grondslag liggende uitgangspunten, indien de belanghebbende als bedoeld in artikel 1 van de uitvoeringsregeling volledige schadevergoeding en de Minister hieromtrent geen overeenstemming hebben bereikt. In casu is er sprake van een dergelijk geval. Het verzoek is ingediend door mr. V. Dolderman. Het Hoofd van de Afdeling Claims van het ministerie van Defensie heeft medegedeeld dat een dergelijk geschil inderdaad aan de orde is.

3. Beschouwing

Inleiding

Belanghebbende werd op 9 juli 2001 aangesteld bij het beroepspersoneel bij de Koninklijke Marechaussee, waarbij hij enkele functies bekleedde. Tevens werd hij uitgezonden naar Afghanistan (2009) en Bosnie (2010). Als gevolg van zijn ervaringen tijdens deze uitzendingen heeft belanghebbende een post traumatische stress stoornis (PTSS) opgelopen en werd hij tevens depressief. Voor deze aandoeningen werd een dienstverband vastgesteld. In oktober 2010 werd belanghebbende ontslag verleend op grond van ziekte en/of gebreken. Belanghebbende diende een verzoek in om schadevergoeding, en op 13 mei 2016 werd door mr. Dolderman een eerste opstelling van de schade en de parameters gegeven. Over deze schadeposten is overleg gevoerd tussen partijen en werd t.a.v. een aantal onderwerpen overeenstemming bereikt. Een tweetal geschilpunten bleven over.

Het eerste geschilpunt betreft de vraag welke AOW-leeftijd op belanghebbende dient te worden toegepast. JDV hanteert de actuele wetgeving, terwijl belanghebbende uitgaat van de rekenmethode en de verwachting over de toekomstige AOW-leeftijd zoals de Sociale Verzekerings Bank deze hanteert op haar website.

Ten tweede wenst belanghebbende een arbeidskundige in te schakelen om de schadeposten zorg, huishoudelijke hulp en het verlies zelfwerkzaamheid vast te stellen, en hij wenst tevens dat de kosten van dat onderzoek door Defensie worden gedragen o.g.v. artikel 5, derde lid UVS. JDV stelt zich op het standpunt dat de berekening van deze schade kan worden vastgesteld met gebruikmaking van de richtlijnen van de Letselschaderaad, en dat in dit geval inschakeling van een deskundige niet noodzakelijk is. Immers, er is een duidelijk beeld van de toerekenbare klachten en beperkingen van belanghebbende, alsmede zijn leef- en woonomstandigheden.

Nadat de Commissie voornoemde geschilpunten tijdens haar vergadering van 18 juli 2019 had behandeld, ontving de Commissie van partijen een aanvullend verzoek om advies inzake een geschil over de vraag welke rekenrente dient te worden gehanteerd bij de berekening van de vermogensschade. Verzoeker stelt dat een rekenrente dient te worden gehanteerd die is opgenomen in een beschikking van de Rechtbank Zeeland-West-Brabant van 9 juli 2019 (ECLI:NL:RBZWB:2019:3178), te weten 1,3% rendement en 1,5% inflatie gedurende de eerste 5 jaar; 2,2% rendement en 1,6% inflatie gedurende 15 jaar daarna, en 3,6% rendement en 1,9% inflatie daarna. Defensie heeft verwezen naar een eerder advies van de Commissie van 28 november 2017 (nummer 2017/111), waarin het standpunt van JDV werd gevolgd, inhoudende een rekenrente van 2% over de eerste 20 jaar en daarna een rekenrente van 3% over de jaren daarna (de betreffende paragraaf – 4.5 – uit het advies is bij dit advies gevoegd als bijlage)

Vanwege de late indiening van dit laatste verzoek is de afdoening van dit verzoek om advies vertraagd.

Overwegingen

Pensioenleeftijd

Belanghebbende stelt in zijn verzoek dat de pensioen (AOW-) leeftijd in de afgelopen jaren is gestegen met ruim 2 jaar en 3 maanden, en dat wettelijk is vastgelegd dat een verdere stijging van de

AOW leeftijd op een bepaalde manier is gekoppeld aan de gemiddelde levensverwachting. Belanghebbende stelt dat het CBS verwacht dat de levensverwachting in de toekomst blijft toenemen. Hij heeft vervolgens informatie gebruikt van de Sociale Verzekeringsbank om aan de hand van zijn geboortedatum zijn verwachte AOW-datum te berekenen (i.c. 70 jaar en 3 maanden). Defensie stelt zich op het standpunt dat moet worden uitgegaan van de concrete (wettelijke) situatie, inhoudende dat de AOW-datum van belanghebbende op 67 jaar en 3 maanden moet worden vastgesteld. In een e-mail bericht van 15 juli 2019 heeft Defensie verwezen naar de Wet Temporisering verhoging AOW-leeftijd. Daarbij is onder meer aangegeven dat de AOW leeftijd in 2024 67 jaar bedraagt. Mr. Dolderman heeft op 22 juli 2019 nogmaals aangegeven dat hij persisteert bij zijn standpunt dat de levensverwachting zoals berekend door de SVB dient te worden gehanteerd, hetgeen volgens hem inhoudt dat de AOW-leeftijd van belanghebbende 68 jaar en 9 maanden zou moeten zijn.

Gelet op de leeftijd van belanghebbende is de periode tot de voor hem geldende AOW-leeftijd nog lang. Gedurende deze periode is er ten aanzien van de individuele levensverwachting sprake van goede en kwade kansen. Zoals recentelijk is vastgesteld kan bovendien de wettelijke regeling omtrent de AOW(leeftijd) wijzigen, kunnen ramingen omtrent levensverwachting stijgen, maar ook dalen en als gezegd is de levensverwachting van belanghebbende zelf niet zeker. De Commissie is om deze redenen van oordeel dat moet worden uitgegaan van de concrete thans geldende situatie voor de AOW-leeftijd en adviseert dan ook om uit te gaan van de huidige wettelijke regeling.

Inschakelen van deskundige om hulpbehoefte in kaart te brengen, althans vergoeden van de kosten van een eenzijdig onderzoek ex art. 5, derde lid UVS

Belanghebbende stelt dat het noodzakelijk is om een deskundige in te schakelen om de hulpbehoefte van belanghebbende voor zorg, huishoudelijke hulp en verlies aan zelfwerkzaamheid vast te stellen. Mr. Dolderman stelt dat hij op dit gebied zelf niet ter zake kundig is, en dat derhalve inschakeling van een deskundige noodzakelijk is. Daarbij heeft het de voorkeur om dat onderzoek gezamenlijk aan te vragen. De kosten van een dergelijk onderzoek zouden dan door Defensie moeten worden gedragen. Defensie ziet de noodzaak van een dergelijk onderzoek niet: de richtlijnen van de Letselschaderaad worden in de meeste gevallen gehanteerd, en ook in dit concrete geval zouden die Richtlijnen goed toepasbaar zijn. Er is volgens Defensie een duidelijk beeld van de toerekenbare klachten en beperkingen van belanghebbende alsmede van zijn woon- en leefomstandigheden.

De Commissie overweegt hierover het volgende. De richtlijnen van de Letselschaderaad zijn opgesteld na uitvoerig overleg met de belangrijkste belanghebbende partijen, verzekeraars en belangenbehartigers, en zijn bedoeld om duidelijkheid te verschaffen in schadezaken om aldus een snellere afdoening van schadeclaims te bevorderen. Belanghebbende heeft geen inhoudelijke argumenten aangedragen waarom de richtlijnen van de Letselschaderaad voor dit concrete geval niet toepasbaar zouden zijn. Van een letselschadeadvocaat mag bovendien worden verwacht dat hij over voldoende expertise beschikt om op dit punt een gemotiveerde inschatting te maken, dan wel te beargumenteren waarom de algemene richtlijnen zich in dit concrete geval niet voor toepassing lenen. De Commissie adviseert derhalve geen gezamenlijke deskundige op kosten van defensie in te schakelen. Dit betekent tevens dat, indien belanghebbende zelf een deskundige wenst in te zetten, de kosten daarvan op grond van art 5, derde lid UVS, niet in aanmerking komen voor vergoeding door defensie.

Te hanteren rekenrente

De Commissie merkt allereerst op dat als uitgangspunt van een volledige schadevergoeding geldt dat de omvang van de schade wordt vastgesteld aan de hand van een afweging van goede en kwade

kansen, waarbij bij de begroting van de som ineens een methode dient te worden gevolgd met een maximale zekerheid voor het slachtoffer dat daadwerkelijk toekomstige jaarschades worden vergoed. Dat betekent dat een slachtoffer niet te zeer belast mag worden met het risico van ongunstige wijzigingen in de rentestanden.

Uit jurisprudentie is gebleken dat de rekenrente in de loop van de jaren aan verandering onderhevig is. Werd gedurende een aantal decennia uitgegaan van een rekenrente van 3% (uitgaande van een fictief rendement van 6% en een inflatie van 3%), in een aantal rechterlijke uitspraken in de afgelopen jaren zijn andere percentages gehanteerd. Zo is ook de berekening van de rekenrente, die Defensie heeft gehanteerd in de zaak waarnaar wordt verwezen naar het advies van de Commissie van 28 november 2017, gebaseerd op rechterlijke uitspraken uit de afgelopen jaren.

Verzoeker verwijst naar een rechterlijke beslissing van de Rechtbank Zeeland-West Brabant van 9 juli 2019, waarbij andere percentages zijn vastgesteld. In deze laatstgenoemde uitspraak is onder meer de 'Concept richtlijn Letselschade Raad rekenrente 2017' over de hanteren rekenrente van de Letselschade Raad aan de orde geweest, Dit concept dateert uit 2017 en de Letselschade Raad maakt op zijn website kenbaar dat dit concept geen officiële status heeft en niet als officiële bron kan worden gehanteerd.

Bij letselschadevergoedingen dient de rekenrente over de vastgestelde schadevergoeding om ervoor te zorgen dat het bedrag dat een letselschadeslachtoffer als uitkering ineens ontvangt, in de toekomst ook voldoende is om de schade te vergoeden. Over het uitgekeerde schadebedrag wordt rente ontvangen en daarnaast is de waarde van het bedrag onderhevig aan inflatie. De rekenrente is het verschil tussen de rente en de inflatie. Over deze te hanteren rekenrente bestaat al langere tijd discussie. Lag in het verleden de te ontvangen rente hoog, en de inflatie lager dan de te ontvangen rente, nu is dat juist omgekeerd. Bij langere looptijden van de te betalen schadevergoeding is het belangrijk een adequate rekenrente te hanteren. De Commissie merkt op dat elke individuele situatie op zichzelf moet worden gezien, omdat de looptijd van geval tot geval ver uiteen kan lopen en de omstandigheden van geval tot geval anders kunnen zijn en met inachtneming van alle goede en kwade kansen in het concrete geval dienen te worden afgewogen.

Het berekenen van een rekenrente vergt een grote mate van specifieke deskundigheid. De Commissie beschikt daar niet over, maar acht het van belang dat partijen gezamenlijk een beroep doen op een rekendeskundige die voor de specifieke situatie van partijen tot een afgewogen advies kan komen. De Commissie adviseert daarom dat partijen gezamenlijk een deskundige aan wijzen om hen beiden te adviseren over de in deze situatie hanteren rekenrente.

4. Advies

- Ten aanzien van de AOW-leeftijd van belanghebbende adviseert de Commissie om vast te houden aan huidige wet- en regelgeving en zal ten aanzien van de individuele levensverwachting met goede en kwade kansen rekening moeten worden gehouden. De AOW leeftijd voor belanghebbende kan om deze redenen worden vastgesteld op de thans geldende AOW-leeftijd.
- De Commissie adviseert om niet op kosten van Defensie een arbeidsdeskundige in te schakelen, maar de richtlijnen van de Letselschade Raad inzake verlies aan zelfwerkzaamheid te volgen. Kosten van een eenzijdig inschakelen van een deskundige zouden dan voor rekening van belanghebbende zijn.

- De Commissie adviseert aan partijen om gezamenlijk een deskundige of een deskundig bureau aan te wijzen om te adviseren omtrent de te hanteren rekenrente, met daarbij de kanttekening dat in voorkomend geval de kosten die daarmee zouden zijn gemoeid naar het oordeel van de Commissie voor vergoeding op grond van artikel 5 lid 3 UVS in aanmerking kunnen komen.